

**К.Є. Орлова, асистент кафедри економіки підприємства
Науковий керівник – д.е.н., проф. Данилко В.К.
Житомирський державний технологічний університет**

ОЦІНКА РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК КРИТЕРІЙ СТАНУ ЇХ АДАПТИВНОСТІ

За умов переходу України від командно-адміністративної моделі економічних відносин до ринкової вітчизняні підприємства зіткнулись з новими викликами, що стоять на перепоні їх сталого розвитку. До таких викликів в першу чергу належать питання, пов'язані із забезпеченням конкурентоспроможності, стратегічної стійкості та ефективності діяльності суб'єктів господарювання. У свою чергу, досягнення поставлених завдань неможливо без організації ефективної взаємодії з чинниками зовнішнього середовища, яке істотно визначає умови господарювання підприємства. Можливості підприємства до організації взаємодії визначаються показником його адаптивності.

Адаптивність – це комплексна характеристика підприємства, що відбиває його можливості до організації взаємодії з факторами зовнішнього середовища через механізм адаптації. На нашу думку, рівень адаптивності суб'єкта господарювання визначається наявністю та можливостями до ефективного використання маркетингових, трудових, фінансових, управлінських ресурсів. Водночас, найбільш репрезентативним показником з точки зору оцінки адаптивності, вважаємо, виступає рівень конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Конкурентоспроможність – це комплексна характеристика, що відбиває стан та ефективність використання ресурсів підприємства у конкурентній боротьбі. Враховуючи той факт, що конкурентне середовище є важливою складовою оточення підприємства та, одночасно, перебуває під впливом усіх факторів зовнішнього середовища, вважаємо, що рівень конкурентоспроможності дає можливість оцінити можливості підприємства до функціонування у зовнішньому мінливому оточенні.

Добувна промисловість є важливим компонентом економічного комплексу як на загальнодержавному рівні, так і на рівні Житомирської області. На добувні підприємства припадає вагомий частка реалізованої продукції, робочих місць, експорту. Водночас, сьогодні значна кількість підприємств добувної промисловості характеризується негативними тенденціями у діяльності, що позначились у зниженні обсягів господарювання, збитковості діяльності, зниженні рівня фінансової стійкості. За таких умов особливо гостро постають питання, пов'язані із оцінкою та підвищенням рівня адаптивності суб'єктів господарювання. Отже, вважаємо за доцільне оцінити рівень конкурентоспроможності підприємств добувної промисловості з метою визначення стану їх адаптивності.

Зауважимо, що методика визначення інтегрального показника конкурентоспроможності підприємства передбачає порівняння показників діяльності суб'єктів господарювання, що характеризують чотири ключові сфери: виробництво, маркетинг, кадри та фінанси. Для оцінки визначених сфер нами запропоновано наступні показники: виробництво – фондovіддача, кадри – продуктивність праці; маркетинг – коефіцієнт рентабельності реалізації, фінанси – коефіцієнт рентабельності господарської діяльності. Результати оцінки інтегрального показника конкурентоспроможності для підприємств добувної промисловості Житомирської області наведено у табл. 1.

Відповідно до даних табл. 1 можемо побачити, що найвищим рівнем конкурентоспроможності з-поміж досліджуваних підприємств характеризуються ПАТ «Коростишівський гранітний кар'єр» та ПАТ «Ушицький комбінат будівельних матеріалів». Значення інтегрального показника їх конкурентоспроможності дещо перевищує 6 балів. Проте зауважимо, що згідно зі шкалою інтерпретації прийнято вважати підприємством з високим рівнем конкурентоспроможності тих суб'єктів господарювання, у яких рівень інтегрального показника перевищує 7 балів. Тобто у контексті отриманих значень показника для добувної промисловості можемо зробити висновок, що жодне з досліджуваних підприємств не може бути охарактеризоване як високо конкурентоспроможне. Одночасно, два підприємства (ПАТ «Головинський граніт» і ПАТ «Коростишівський кар'єр») характеризуються надзвичайно низьким рівнем конкурентоспроможності – значення показника наближається до 0. В даному випадку ми можемо зробити висновок про низький рівень можливостей зазначених підприємств до адаптації до умов зовнішнього середовища.

Таблиця 1

Визначення інтегрального показника конкурентоспроможності підприємств добувної промисловості
Житомирської області за 2013 р.

Підприємство	Фондовіддача	Рентабельність реалізації	Продуктивність праці	Рентабельність госп. діял.	Ін-тегральний
--------------	--------------	---------------------------	----------------------	----------------------------	---------------

	факт.	бальна оцінка	факт.	бальна оцінка	факт., тис. грн /ос	бальна оцінка	факт.	бальна оцінка	
1. ВАТ «Коро-стенський щебзавод»	1,39	3,16	0,02	0,28	291,38	5,79	-0,09	-1,1	2,03
2. ПАТ «Лезниківський кар'єр»	2,29	5,20	0,12	1,67	215,47	4,28	-0,07	-0,85	2,58
3. ПрАТ «Пинязевицький кар'єр»	2,67	6,07	0,37	5,14	456,56	9,07	0,08	0,98	5,32
4. ПрАТ «Говкачівський ГЗК»	1,51	3,43	0,46	6,39	318,39	6,33	0,11	1,34	4,37
5. ПрАТ «ГНК «Граніт»	2,28	5,18	0,43	5,97	176,72	3,51	-0,08	-0,98	3,42
6. ПАТ «Головинський граніт»	0,68	1,55	0,06	0,83	71,67	1,42	-0,15	-1,83	0,49
7. ПАТ «Коростенський кар'єр»	1,85	4,20	0,18	2,50	390,63	7,76	-0,03	-0,37	3,52
8. ПАТ «Коростишівський кар'єр»	0,71	1,61	0,11	1,53	20,6	0,41	-0,30	-3,66	0,00
9. ПАТ «Коростишівський гранітний кар'єр»	1,34	3,05	0,72	10,00	64,43	1,28	0,82	10,00	6,08
10. ПАТ «Малинський камее-недробильний завод»	2,29	5,20	0,27	3,75	379,47	7,54	-0,02	-0,24	4,06
11. ПАТ «Ушицький комбінат будівельних матеріалів»	4,40	10,00	0,22	3,06	503,19	10,00	0,09	1,10	6,04

Значення показників ВАТ «Коростенський щебзавод» та ПАТ «Лезниківський кар'єр» також характеризують низький рівень конкурентоспроможності зазначених підприємств. Решта підприємств можуть бути охарактеризовані середнім рівнем конкурентоспроможності.

Отже, узагальнюючи вищезазначене, можемо зробити висновок, що рівень конкурентоспроможності, а отже, і адаптивності, підприємств добувної промисловості Житомирської області є низьким, що актуалізує подальші наукові дослідження у сфері забезпечення підвищення можливостей суб'єктів господарювання до організації взаємодії з факторами зовнішнього середовища.